

”En annorlunda tjänst – i globalt perspektiv”

En annorlunda tjänst – en annerledes tjeneste er tema for disse diakonidagene deres her på Vårsta, og jeg forstår at tema i går var ”En annorlunda tjänst” mens vi i dag skal utvide rammene til det globale perspektivet.

Siden jeg ikke var her i går og fikk høre hva biskop Hans Stiglund snakket om da, er det fare for at jeg kan komme til å si noe av det samme, og da håper jeg at det blir en god repetisjon fordi noen ting er så viktige at de godt kan høres flere ganger. Samtidig har jeg et ønske om å bruke denne anledningen til å snakke litt spesielt om et av de internasjonale engasjementene vi er felles om, nemlig tilhørigheten i DIAKONIA. Som dere kanskje vet er jeg styrerepresentant for Norden i DIAKONIA’s styre på regionalt nivå og på globalt nivå. Jeg overtok etter Agneta for fire og et halvt år siden. Det var litt skummelt å komme etter Agneta for hun hadde hatt en viktig rolle i denne sammenhengen i 8 år og gjort en veldig god jobb. Men samtidig var det godt å komme etter Agneta fordi hun hadde skapt en positiv forventning til representasjonen fra Norden.

Vi ønsker at vår tjeneste innenfor diakonien skal være annerledes. Mange ganger kommer vi i diskusjoner om tjenesten virkelig er annerledes. Hva gjør tjenesten annerledes? Utenfra sett ser det jo ut som diakonissen på det diakonale sykehuset gjør akkurat det samme når hun setter sin sprøyte som sykepleieren på det sekulære sykehuset. Hva er egentlig forskjellen? Eller når Røde Kors arbeider ute i sultherjede områder side om side med Kirkens Nødhjelp eller hva dere kaller det her i Sverige... Hva er forskjellen?

Mennesker som arbeider i omsorgsykker både lokalt og globalt har sannsynligvis en motivasjon med begrunnelser i menneskeverd, solidaritet, rettferdighet, fred....

Ethvert menneske er skapt slik at det drives til å bry seg i møtet med mennesker som lider.

Hva er da annerledes med vår tjeneste?

Jeg regner med at dere snakket mye om det i går... om det kristne menneskesynet og tjenestens forankring i troen på den treenige Gud – men jeg vil gjerne innlede med litt av denne bakgrunnen i dag også.

Diakonien har sin forankring i troen på Gud som skaperen av alt som er til – Han som har skapt alle mennesker med like stor verdi, og med samme rett til et menneskeverdig liv...og han fortsetter stadig å skape - midt i vår hverdag. Ikke noe i tilværelsen er Gud uvedkommende, og diakonien er særlig kalt til i handling å vitne om at ingen situasjon er gudsforlatt og uten håp.

Diakonien er videre forankret i troen på Gud som Frelser. Inkarnasjonens under gir et nytt perspektiv til alt menneskelig. Jesu frelsesgjerning gjelder alle mennesker og Han gir mennesket et guddommelig nærvær og delaktighet i Guds rike. I kallet til tjeneste er Jesus veien, sannheten og livet. På samme måte forankres diakonien i troen på Gud som Forløser. Troen lever i kraft av den hellige Ånds gode gaver, framfor alt av kjærligheten. På tunge dager setter troen sin lit til at Ånden trøster og forsvarer. Ånden knytter oss sammen i fellesskap og utrunder oss til den tjenesten vi skal gjøre.

Det er denne treenige Gud som er vår oppdragsgiver i diakonien (1.Kor 12,11; 1.Pet.4,10). Han kaller oss til et mangfold av tjenester. Å være i hans tjeneste betyr alltid å ha del i et viktig foretak. Selv når tjenesten skjer i nødens mørkestes kroker, bæres den oppe av dette perspektivet. Og det gir oss frimodighet og trygghet i tjenesten.

Kjell Nordstokke (nordmann) skriver i sin lille bok "Det dyrebare mennesket" at diakonien er ingen etisk forpliktelse, men det er tilhørigheten til et livsfellesskap som er grunnlaget for diakonien. Fortellingen om fotvaskingen i Joh. 13 er ikke primært å forstå som et etisk ideal, men som en illustrasjon av hva det vil si å være en del av dette fellesskapet. Tilhørigheten er en gave som bare Mesteren kan gi. Derfor sier Jesus til Peter: "Hvis jeg ikke vasker deg, har vi ikke lenger noe sammen." v.8 Den greske grunnteksten bruker uttrykket "ha del i" som også brukes i noen bibeloversettelser. Det lar det bli enda tydeligere at det handler om delaktighet som gave først og dernest som oppgave. Dette utfoldes også i liknelsen om vintreet og grenene: "Den som blir i meg og jeg i ham, han bærer mye frukt, men uten meg kan dere intet gjøre." (Joh. 15,5)

Vi har en salme i den norske salmeboken (nr 531) som beskriver dette fellesskapet på en god måte:

Velsigna band som bind Guds folk i saman her,
I same kjærleik same sinn som i Guds himmel er.

Vi er av kongeætt, eit heilag syskenlag,
Men ser vår høge adel rett, fyrst på den store dag.

Her skil dei store hav Guds folk i ymse land.
Men bundne saman vert vi av dei sterke Andens band.

Her er kje fri og træl, her er kje arm og rik,
Kvar har den same arvedel og er dei andre lik.

Om nokon av oss lid, så græt vi andre med,
Og vert han atter løyst og fri, vi oss med honom gled.

Vi kjenner saknad sår når her vi skiljast må,
Men vonar i Guds rikes vår kvarandre atter sjå.

Diakonien har sitt utgangpunkt i kristentroen og i troens fellesskap som er kirken. Den er ikke først og fremst en aktivitet eller et prosjekt i relasjon til kirken, men en livsstil Jesus har valgt for sine etterfølgere og dermed en integrert del av det å være en Jesu Kristi disippel. Diakonien er en grunnleggende dimensjon ved kirkens vesen; den gir uttrykk for hva det vil si å være kirke. Den diakonale væremåten viser seg i konkret handling, framfor alt i engasjement til beste for mennesker som lider på grunn av sykdom, nød eller urett.

Diakonien sine arenaer finner vi i institusjoner, organisasjoner og i lokalmenigheter og i tillegg har internasjonal diakoni blitt en stadig viktigere utfordring i en tid preget av globalisering og et voksende skille mellom rike og fattige i verden. Vi tilhører den verdensvide kirke – Guds folk over hele jorden, og vi er kalt til enhet og solidaritet på tvers av alle grenser. Det kan ikke settes verken lokale, nasjonale eller religiøse grenser for omsorg og tjeneste. Verden er en og nøden er som vi vet ikke rimelig fordelt. Den internasjonale diakonien ønsker å fremme rettferdighet, fred og respekt for skaperverket. Det skjer gjennom internasjonal diakoni, prosjekter, bistand, misjon og andre former for solidaritet over landegrensene.

Jeg er opptatt av at uansett hvilken arena diakonien beveger seg på er det noen grunnholdninger som gjelder innenfor diakonalt arbeid. (Sigrun Møgedal (tidligere valgt leder av Mellomkirkelig råd i Norge) har skrevet om disse holdningene i forhold til internasjonal diakoni, men jeg tror de alltid skal følge oss i alt diakonalt arbeid:

- en grunnholdning må være at alle mennesker har noe å gi, noe å dele og må ta ansvar i sitt eget liv
- diakoni er ikke bare å handle, men å sette mennesker fri til å handle
- diakonien kombinerer det individuelle ansvar med fellesskapets ansvar
- den definerer seg i forhold til den lokale gudstjenestefeirende menighet, men er ikke bundet av å være organisert av menigheten selv
- den kan samarbeide med alle gode krefter, så lenge det gis rom for at den kristne kan la arbeidet skje til Guds ære
- den følger forkynnelsen og er uttrykk for etterfølgelse (men tjenesten og handlingen må ikke nødvendigvis følges av forkynnelse for å ha mening).
- den bidrar til forsoning, rettferdighet, frigjøring og fornyelse
- den er rettet mot de mest marginaliserte
- den forutsetter kontakt med egen smerte, erkjennelse av egen rolle i andres nød og villighet til selv å lide
- den søker rotfeste i målgruppens behov og virkelighet
- den viser respekt for andre menneskers integritet
- den legger vekt på gjensidighet og deltakelse, og bidrar til at mennesker får oppdage og utnytte egne potensialer og den makt og de muligheter som ligger i både egen og felles handling

Økende globalisering er et kjennetegn ved vår tid, det vil si at hele verden er blitt vår tids handlingsarena. Det gjelder særlig på det økonomiske og det politiske området. Verden er blitt et marked, og er gjennom moderne datateknologi knyttet sammen til en eneste pengemaskin. I løpet av skunder flyttes enorme pengesummer fra et kontinentet til et annet. Beslutninger i økonomiske sentra i Nord får umiddelbart konsekvenser for næringsliv og levekår for fattige i afrikanske land. Men det er klart at globaliseringen også har mer tiltalende sider. Det kommer blant annet til uttrykk i kulturliv, i matvaner og ferieturer. Det har på mange måter gitt oss nye horisonter for livets mange og rike muligheter.

Selv om vi alltid har tilhørt den verdensvide kirke ser vi at globaliseringstendensene i samfunnet også legger nye føringer for vårt globale perspektiv i kirken. I flere generasjoner har vi stått i en tradisjon hvor bevegelsen stort sett har gått fra Nord til Sør. Vi i Nord har representert giverne, de rike – de som sender penger og gaver og hjelp og misjonærer til de fattige i Sør. Vi har lest i misjonsbladene om de fantastiske misjonærenes arbeid og også sette bilder og hørt historier gjennom misjonærer som

kommer hjem. Og så opplever vi at verden er blitt mye mindre - for det første er mange av dem med annen hudfarge, kultur og tro blitt våre naboer i gata. For det andre så er det ikke lenger bare misjonærene som reiser, men vi reiser alle sammen. Men den aller største forskjellen er at Sør er kommet på banen – ikke bare som mottakere, men som aktive aktører, som levende, aktive mennesker som vil bidra med sitt til fellesskapet som samarbeidspartnere.

”Å tenke globalt og handle lokalt” er et av disse slagordene vi ofte bruke i Norge om globaliseringen i kirkelig sammenheng.

Å tenke globalt og handle lokalt er et slagord som egentlig kommer fra miljøbevegelsen. I den sammenhengen er det blitt oppmuntret sterkt til å se sammenheng mellom det vi gjør lokalt med å resirkulere avfall, bruke miljøvennlige produkter osv. med det som skjer på globalt nivå. Vi snakker om en rettferdig fordeling av jordens ressurser og hvordan vi skal forvalte ressursene riktig.

I et intervju med Arne Ness (norsk filosof) ifra 1988 sier filosofen at tanken bak slagordet om å tenke globalt og handle lokalt var at ens handlinger skulle bli begripelige for en selv. Det kunne lett bli uendelig abstrakt, sier Arne Ness, og det er ikke uten videre gitt at man forstår sammenhengene mellom ens egen morgenkaffe og sultkatastrofen i Etiopia.

Men så sier han videre at dette mottoet egentlig må suppleres med et motto om å tenke lokalt og handle globalt, fordi handlingen våre hele tiden er globale; du handler aldri lokalt, og dette forstår vi bedre i dag enn vi gjorde tidligere. Økologien lærer jo at alt henger sammen, humanøkologien lærer at alt humant, alt menneskelig henger sammen; vi er den indre sirkelen innenfor den større biosfæriske sirkelen.

Så langt miljøbevegelsen. Nå skal vi tilbake til vår sammenheng innenfor diakonien, men jeg hadde lyst til å ta med dette perspektivet her fordi det er så mange paralleller. Som kirkens folk tilhører vi et verdensvidt, et globalt, fellesskap. Dette fellesskapet blir i Bibelen ofte sammenlignet med en kropp eller et vintre, eller et levende tempel – hvor de ulike delene er avhengige av hverandre og påvirker hverandre. Jeg synes bildet av en kropp er så flott fordi det er enkelt å forstå. Vi kjenner alle fra vår egen kropp hvor avhengige de ulike delene er av hverandre og hvor fort hele kroppen affiseres av at noe skjer med et lem. Men jeg synes bildet av å være en kropp også er vanskelig og utfordrende. Gjør det vondt for meg at mine søsken i Sudan lider? Er jeg

opptatt av at kristne søsken forfølges mange steder i verden? Gjør det vondt for meg at så mange barn i Afrika sulter? Og hva gjør jeg med det?

Det finnes mange nettverk, organisasjoner og sammenslutninger både i og utenfor kirken som ønsker å ta på alvor at vi lever sammen i verden – i et fellesskap som har behov for at alle deltar i kampen for rettferdig fordeling, fred, vern om skaperverket osv.

DIAKONIA (supplerende powerpoint-presentasjon)

Innenfor diakonien er vi så heldige at vi også har en verdensomfattende organisasjon som har sitt fokus på diakonitjenesten og de diakonale utfordringene i verden i dag, og det er altså DIAKONIA.

Dere kjenner jo organisasjonen gjennom mange års medlemskap, men er det slik hos dere som hjemme på Lovisenberg trenger vi av og til å fornye informasjon.

Mange av dere kjenner sikkert historien bak DIAKONIA, men jeg vil allikevel starte med å gi en kort bakgrunn for organisasjonen. Etter den andre verdenskrig, følte det veldig vanskelig for diakonissebevegelsene i Nederland, de nordiske landene, Frankrike og Sveits å samarbeide med Kaiserswerth, som jo hadde vært deres base og tilknytningspunkt tidligere, og hvor de fleste diakonissehusene i Europa hadde sine røtter. Men takket være et initiativ fra Nederland ble det holdt en internasjonal konferanse i 1946 hvor man bestemte å sette ned et interimstyre som kunne planlegge en internasjonal diakonal organisasjon. Etter mye bønn, studier og samtaler, møtte dette styret i Riehen i Sveits i april 1947 og lagde da et forslag til en konstitusjon for DIAKONIA som et internasjonalt, økumenisk forbund av diakonale grupper og søsterfellesskap. Denne konstitusjonen, grunnreglene, ble vedtatt av de utvalgte medlemmene fra forskjellige land på en konferanse i København i oktober 1947. I begynnelsen ble det avholdt konferanser hvert annet år for å ivareta felles anliggender, etter hvert ble det hvert tredje år og i dag er hele det internasjonale fellesskapet samlet til konferanser hvert fjerde år.

I 1951 ble de tyske diakonissefellesskapene inkludert, i 1954 kom det medlemmer fra Storbritannia, Australia og USA. Siden kom det også medlemsgrupper fra Nord- og Sør- Amerika, Asia, Afrika, Stillehavsområdene, og stadig kommer det til nye grupper.

Pr. i dag er det nærmere 40 land som er representert i DIAKONIA, ca. 70 medlemsgrupper, ca. 25.000 enkeltpersoner, kvinner og menn. –

Målene for DIAKONIA er å:

- ♦ å skape et forum for felles tenkning og refleksjon om diakoniens vesen og de diakonale oppgavene i vår tid ut fra en bibelsk forståelse
- ♦ oppmuntre til diakonal bevissthet og forståelse i kirker og menigheter
- ♦ oppmuntre til internasjonale og økumeniske relasjoner mellom organisasjoner og fellesskap i det diakonale feltet
- ♦ gjensidig hjelp og støtte blant medlemmene i det internasjonale fellesskapet og også ta ansvar for felles oppgaver
- ♦ styrke forståelsen av og opplevelsen av fellesskap blant medlemsfellesskapene og søsterfellesskapene. (Fokuset her er knyttet til menneskene som er involvert i diakonal aktivitet mer enn på institusjonene.)

I den nye brosjyren er DIAKONIA karakterisert gjennom noen sentrale begrep som skal uttrykke vårt felles anliggende:

- ♦ diakoni er kirkens svar på menneskers behov
- ♦ diakonien etablerer en forbindelse mellom kirken og samfunnet. Den er tilstede i gudstjenstefeiringen og i hverdagslivet
- ♦ forsoning og ikke-vold er veien til fred
- ♦ diakonien overskrider konfesjonelle grenser; den er økumenisk
- ♦ DIAKONIA's bibelske betydning er et likeverdig møte på samme nivå; gi og ta imot fra begge sider
- ♦ kristne er utfordret til å engasjere seg for de svake og behovstrengende når urettferdighet og vold forekommer
- ♦ DIAKONIA-medlemmer hever stemmen både i praktisk og åndelig tjeneste enten for å protestere eller for å uttrykke løftet om Guds rike

Verdensorganisasjonen DIAKONIA er som dere vet delt i tre regioner:

- DIAKONIA Asia Pacific (DAP)
- DIAKONIA of the Americas and Caribbean (DOTAC)
- DIAKONIA Region Africa Europe (DRAE)

Regionene er blitt viktigere med årene fordi når organisasjonen er blitt så stor og verdenskonferansen bare avholdes hvert fjerde år, oppfordres regionene til å arrangere aktivitet i mellomperiodene. Det er blitt vanlig i vår region at vi arrangerer en konferanse i mellomperioden. I fjor sommer var det verdenskonferanse i Durham og neste sommer – 2007- blir det regionkonferanse i Basel i Sveits.

Siden 1967 har DIAKONIA hatt en representasjon ved Diakonia Desk i Kirkenes Verdensråd og fra 1997 har man sendt en representant som en rådgiver til møtene i sentralkomiteen. DIAKONIA samarbeider også med andre diakonale nettverk og har representanter i flere av disse.

DIAKAID

Tidligere hadde DIAKONIA tatt ansvar i forhold til å gi økonomisk støtte til diakonissefelleskap og diakonale prosjekter. I 1970 ble DIAKAID etablert ved at fire prosjekter fikk konkret støtte. Det er et poeng at ordet kan leses likt forlengs og baklengs for å symbolisere at dette er et gjensidig fellesskap. Noen ganger er vi i den situasjonen hvor vi kan gi støtte til andre, andre ganger kan det være vi som trenger støtte fra de andre. Behovene er forskjellige – noen trenger kanskje konkret materiell støtte, andre kan trenge mer åndelig og psykologisk støtte, andre trenger noen å dele erfaringer med osv. Og slik er diakoniens lov – vi trenger hverandre alle, og det blir helt galt hvis vi lager relasjoner hvor en eller noen alltid skal være givere og andre alltid skal være mottakere. Vi trenger å få være både givere og mottakere.

DIAKAID har etablert seg som et økonomisk fond som da også har mulighet til å gi økonomisk støtte, og det ble bestemt i 1970 at hvert år skulle to nye prosjekter kunne få motta økonomisk støtte gjennom DIAKAID.

Det heter i retningslinjene for DIAKAID at fondet gir støtte til diakonale organisasjoner som gir mulighet for prosjekter som ellers ville vært umulige. I retningslinjene for prioriteringen for tildeling innenfor DIAKAID er det nedfelt tre punkt;

- ◆ Prosjektene skal støtte de som har de sterkeste behovene
- ◆ Gjøre folk i stand til å ta kontroll i sine egne liv
- ◆ Prosjektene skal involvere diakonale medarbeidere slik at de (prosjektene) også har mulighet for å kunne drives etter støtteperioden fra DIAKAID

Og videre heter det:

- ◆ se på prosjekter knyttet til utvikling – drevet av diakonale medarbeidere som kan være med å støtte og myndiggjøre
  - ◆ gi stipend, treningsprogram som utdanner de som skal jobbe blant de mest utstøtte
- støtte diakonale prosjekt som gir direkte omsorg og støtte til de
- ◆ som behøver det mest

Det er også etablert et spesielt nødsfond- Emergency fond, for å kunne gi støtte økonomisk i spesielle krisesituasjoner som naturkatastrofer, tørke, flom, jordskjelv for eksempel, men også ved politiske omveltninger eller krig som berører våre medlemmer i stor grad.

I tillegg er det også etablert et stiftelsesfond eller et gavefond som det er mulig for medlemmene mer individuelt å gi spesielle gaver til eller testamentere til. Av dette fondet er det bare rentene som brukes slik at fondet også skal komme senere generasjoner til gode.

DIAKAID er et forsøk på å demonstrere evangeliet som så klart uttrykker at Guds gaver tilhører oss alle, ikke bare noen få.

Fondene gir økonomisk støtte, men vår tilhørighet til DIAKONIA involverer oss alle i det som står i Mikas bok i GT. Dette bibelverset har DIAKONIA spesielt trukket fram som sin visjon på en måte.

Mika 6,8

Menneske,

Herren har jo sagt deg

hva godhet er, og hva han krever av deg:

at du skal gjøre det som er rett,

vise trofast kjærlighet

og vandre ydmykt med din Gud

Mange av dere vet at DIAKONIA har fått laget et teologisk dokument hvor den grunnleggende teologiske refleksjon for organisasjonen er uttrykt. Jeg har lyst til å gi noen smakebiter fra dette dokumentet, men fordi det er skrevet på engelsk blir oversettelsen nokså fritt formulert.

Diakoniens fundament er tjenesten og det står om tjenesten at den skal være aksepterende, oppmuntrende, nærværende, helende og skape muligheter for folk til å erfare Guds evige, uforbeholdne kjærlighet og tilgivelse. Det inkluderer også å søke etter rettferdighet og å dele visjonen om at Gud elsker alle og at Hans kjærlighet omfatter alle mennesker. Tjenesten er et kall til å leve i fellesskap med Gud og Guds verden, til å akseptere, støtte og omfavne, og til å oppmuntre andre til å bruke deres gaver for å realisere deres potensialer i liv og tjeneste.

Det andre punktet fokuserer på at det å leve i et fellesskap er grunnleggende i kristenlivet, men det kan ta svært mange ulike former i kirkens liv. Å bygge fellesskap er et karakteristisk trekk ved diakonien. Fellesskap er både en gave og en oppgave, både en velsignelse og en byrde, både et sted for glede og et sted for strid. Fellesskapet kan gjøre det mulig å frambringe et sterkere vitnesbyrd enn den enkeltes stemme. Fellesskapet er både et sted å være og en måte å leve på.

Mange flotte tanker om fellesskapets uvurderlige betydning som ideelt sett skal være det stedet hvor mennesker kan dele det de har, motta det de trenger og finne støtte og oppmuntring for sin tjeneste i verden.

Den tredje hoveddelen av teologidokumentet snakker om framtidvisjoner for diakonien generelt og for DIAKONIA spesielt. Det står noe innledningsvis om at det kan være vanskelig å uttrykke en enkel felles visjon fordi det er så mange ulike kulturer, politiske situasjoner, kirkelige sammenhenger osv.

Men som en felles visjon gis det uttrykk for at diakonatet må hjelpe kirken til å være kirke; til å bygge et samfunn som bryr seg om mennesker og myndiggjør dem, reiser dem opp. Der hvor styresmaktene beveger seg i retning bort fra omsorgen for enkeltmennesker, må diakonien stå i front og være et tegn på tjenesten for nesten.- mer og mer må kirken **gå ut** i samfunnet og ikke bare **invitere folk inn** i kirken.

Det er behov for at kirken anerkjenner diakonien som en integrert del av kirkens anliggender og strukturer. Diakoniatet må være en modell for tjeneste, for åndelig fordykning og fellesskapsliv.

Til slutt i dokumentet står det noen refleksjoner om hvordan DIAKONIA skal kunne være et redskap i prosessen for å skape forståelse og akseptasjon mellom mennesker og folk. Organisasjonen skal være et sted å lytte uten fordommer, et sted å utvikle holdninger rundt det å motta og gi uten

kolonialistiske holdninger. Den skal jobbe for en felles identitet i det å være Guds tjener som har et felles mål i det å synliggjøre Guds nærvær i verden. Gjennom denne enheten skal vi støtte hverandre i møte med verdens nød, vi skal bli venner og partnere som bygger nye broer.

Et av spørsmålene knyttet til det å leve i fellesskap er følgende:
Hvordan kan DIAKONIA som et verdensvidt fellesskap støtte dere i deres lokale arbeid, og hvordan kan dere bidra inn i DIAKONIA-fellesskapet?

Dette er et sentralt spørsmål i forhold til dagens tema fordi vi utfordres til å tenke gjennom hvordan vi kan handle lokalt i forhold til et globalt fellesskap.

Hva kan dere her i fellesskapet bidra med inn i det globale DIAKONIA-fellesskapet, og hva tenker dere at fellesskapet kan gi oss?

Diakonidagane på Vårsta, våren 2006

Kari Jordheim